

Хорхе Луис Борхес
СЕЌАВАЊЕТО НА ШЕКСПИР

Делото е објавено во рамки на „Сур“ програмата
за поддршка на преводи при Министерството
за надворешни работи и култура на Република
Аргентина

Obra editada en el marco del Programa “Sur” de Apoyo
a las Traducciones del Ministerio de Relaciones
Exteriores y Culto de la República Argentina

БИБЛИОТЕКА – *ARS MAGNA*

Главен уредник
Филип Димевски

Наслов на оригиналот
Jorge Luis Borges, LA MEMORIA DE SHAKESPEARE

Copyright © 1995, Maria Kodama
All rights reserved

Превод од шпански јазик
Ненад Велковски

Лектура
Ирена Ралева

Компјутерска обработка
БЕГЕМОТ

Ликовно уредување
Бојан Димитријевиќ

© Сите права на изданието ги има – БЕГЕМОТ ДООЕЛ
Забрането е копирање, умножување и објавување
на делови или на целото издание во печатени или
електронски медиуми без писмено одобрение од
издавачот.

Хорхе Луис Борхес

СЕЌАВАЊЕТО НА
ШЕКСПИР

Скопје, 2016

КРАТКА СОДРЖИНА

ДВАЕСЕТ И ПЕТТИ АВГУСТ, 1983 ГОДИНА	7
СИНИ ТИГРИ	18
РОЗАТА НА ПАРАЦЕЛЗУС	40
СЕЌАВАЊЕТО НА ШЕКСПИР	49

ДВАЕСЕТ И ПЕТТИ АВГУСТ,
1983 ГОДИНА

На часовникот од малата станица Нвидов дека поминало единаесет часот навечер. Отидов пеш до хотелот. Ја почувствував незаинтересираноста и оддишката што ни ги предизвикуваат местата што ни се добро познати. Широката порта беше отворена; имотот, во мрак. Влегов во претсобјето, чии бледи огледала ги умножуваа цвеќињата во салонот. За чудо, сопственикот не ме препозна и ми ја подаде книгата на гости. Го зедев перото што стоеше на клупата, го намокрив во бронзената мастилница и кога се наведнав над отворената книга, се случи првото од многуте изнена-

дувања што ќе ми ги понуди таа ноќ. Моето име, Хорхе Луис Борхес, веќе беше напишано, а мастилото сè уште беше свежо.

Сопственикот ми рече:

„Јас мислев дека вие веќе се качивте“.

Потоа убаво ме погледна и се поправи:

„Простете, господине. Другиот многу личи на вас, но вие сте помлад“.

Го прашав:

„Во која соба е?“

„Ја побара собата број 19“, беше одговорот.

Беше токму тоа од кое се плашев.

Го пуштив перото и трчајќи се качив по скалите. Собата број 19 беше на вториот кат и гледаше накај еден беден, уништен внатрешен двор во кој имаше еден гелендер и, се сеќавам, една клупа. Беше највисоката соба од хотелот. Ја отворив вратата. Не го беа изгаснале лустерот. Под безмилосната светлина се препознав. Со лицето нагоре на тесниот кревет од железо, постар, ослабен и многу блед, лежев јас, очите загубени во високите гипсени розети. Го чув гласот.

Не беше токму мојот; беше гласот што обично го слушам на моите снимки, непријатен и без нијанси.

„Колку чудно“, реков, „двајца сме, а истиот сме. Но во соништата ништо не е чудно“.

Прашав преплашен:

„Значи, сето ова е сон?“

„Тоа е, сигурен сум, мојот последен сон“.

Со раката покажа накај празното шишенце врз мермерот од масичката.

„Ти сигурно многу си сонувал, дефинитивно, пред да стигнеш до оваа ноќ. Кој датум е?“

„Не сум многу сигурен“, му реков збунето. „Но вчера навршив шеесет и една година“.

„Кога твоето јаве ќе стигне до оваа ноќ, ќе имаш навршено, осумдесет и четири. Денес е 25 август, 1983 година“.

„Многу години ќе морам да чекам“, промрморив.

„Мене веќе не ми останува време“, рече грубо. „Секој момент можам да умрам, можам да се загубам во тоа што не го знам и сè уште го сонувам двојникот.“

Тешката тема што ми ја дадоа огледалата и Стивенсон“.

Почувствував дека споменувањето на Стивенсон е збогување, а не црта на ситничавост. Јас бев тој и разбирав. Најдраматичните моменти не се доволни за да се биде Шекспир и да се пронајдат фразите за паметење. За да му го оттргнав вниманието, му реков:

„Знаев дека ќе ти се случи ова. Токму тука пред многу години, во една од собите долу, го започнавме нацртот за приказната за ова самоубиство“.

„Да“, бавно ми одговори, небаре се присети, „но не ја гледам поврзаноста. Во тој нацрт имав извадено билет во еден правец за Адроге, а кога бев во хотелот »Лас Делисијас«, се качив во собата број 19, најдалечната од сите. Таму се самоубив“.

„Затоа сум тука“, му реков.

„Тука? Секогаш сме тука. Тука те сонувам во куќата на улицата Маипу. Тука се јадам, во собата што беше на мајка“.

„Што беше на мајка“, повторив, без да сакам да разберам. „Јас те сонувам во собата број 19, на горниот кат“.

„Кој кого сонува? Јас знам дека те сонувам, но не знам дали ме сонуваш. Хотелот во Адроге беше демолиран пред многу години, дваесет, можеби триесет. Којзнае“.

„Тој што сонува сум јас“, одговорив со некаков предизвик.

„Не сфаќаш дека најважно е да дознаеме дали има само еден човек што сонува или се двајца“.

„Јас сум Борхес, тој што го виде твоето име во книгата на гости и се качи“.

„Борхес сум јас, тој што умира на улицата Маипу“.

Настапи тишина, а другиот ми рече:

„Ќе направиме тест. Кој беше најужасниот момент од нашиот живот?“

Се наведнав над него и двајцата прозборевме истовремено. Знаам дека и двајцата излажавме.

Остареното лице го осветли една блага насмевка. Почувствував дека таа насмевка ја одразува, на некој начин, мојата.

„Се излажавме“, ми рече, „зашто се почувствувавме како двајца, а не како еден. Вистината е дека сме двајца и сме еден“.

Тој разговор ме лутеше. Така и му кажав.

Додадов:

„А ти, во 1983 година, нема да ми откриеш ништо за годините што ми остануваат?“

„Што можам да ти кажам, кутар Борхес? Ќе се повторуваат несреќите на кои си веќе навикнат. Ќе останеш сам во оваа куќа. Ќе ги пофаќаш книгите без букви и медалјонот на Сведенборг и дрвениот послужавник со Федералниот крст. Слепилото не е темнина; тоа е начин на осаменост. Ќе се вратиш во Исланд“.

„Исланд! Исланд на морињата!“

„Во Рим, ќе ги повториш стиховите на Китс, чие име, како името на сите, е напишано во водата“.

„Никогаш не сум бил во Рим“.

„Има и други нешта. Ќе ја напишеш нашата најдобра поема, ќе биде елегија“.

„За смртта на...“, реков јас. Не се осмелив да го кажам името.

„Не. Таа ќе живее повеќе од тебе“.

Замолчивме. Продолжи:

„Ќе ја напишеш книгата за која толку долго сонувавме. Околу 1979 година ќе сфатиш дека твоето дело е само низа нацрти, разновидни нацрти, и ќе попустиш пред суетното и суеверно искушение да ја напишеш твојата важна книга. Суеверието што ни го наметнаа *Фауст* од Гете, *Саламбо*, *Улис*. Наполнив, неверојатно, многу страници“.

„И на крајот сфати дека не си успеал“.

„Уште полошо. Сфатив дека е маестрално дело во најмачната смисла на зборот. Моите добри намери не отидоа потаму од првите страници; на другите беа лавиринтите, ножевите, човекот што мисли дека е слика, одразот што мисли дека е вистински, тигарот на ноќите, битките што стануваат крв, Хуан Мурања, слеп и фатален, гласот на Маседонио, бродот направен од ноктите на мртвите, стариот Англичанец повторен во попладнињата“.

„Тој музеј ми е познат“, иронично забележав.

„Покрај тоа, лажните спомени, двојната игра на симболите, долгите набројувања, добрата употреба на проза-

ичноста, несовршените симетрии, кои критичарите не секогаш со задоволство ги откриваат измислените цитати“.

„Ја издаде ли таа книга?“

„Играв, неверливо, со мелодраматичната намера да ја уништам, можеби палејќи ја. На крај, ја издадов во Мадрид, под псевдоним. Се зборуваше за несмасен имитатор на Борхес, кој ја имал маната да не е Борхес и дека ја повторил надворешноста на моделот“.

„Не ме изненадува“, реков јас. „На крајот, секој писател станува својот помалку интелегентен ученик“.

„Таа книга беше еден од патиштата што ме доведоа до оваа ноќ. Што се однесува на другото... Понижувањето на староста, убедувањето дека веќе сум го изживеал секој ден...“

„Нема да ја напишам таа книга“, реков.

„Ќе ја напишеш. Моите зборови, кои се сега сегашност, ќе бидат само сеќавање од еден сон“.

Почна да ми пречи неговиот догматски тон, несомнено, тонот што го користам на моите часови. Ми пречеше

што толку си личиме и што ја користи слободата која му ја даваше близината до смртта. За да се одмаздам, му реков:

„Толку ли си сигурен дека ќе умреш?“

„Да“, ми одговори. „Чувствувам еден вид благост и оддишка, што не сум ги почувствувал никогаш. Не можам да го искажам. Сите зборови бараат заемно искуство. Зошто се чини дека ти пречи многу тоа што ти го кажувам?“

„Зашто премногу си личиме. Го презирам твоето лице зашто е моја карикатура, го презирам твојот глас зашто е моја имитација, ја презирам твојата патетична синтакса зашто е мојата“.

„И јас“, рече другиот. „Затоа одлучив да се самоубијам“.

Некоја птица запеа од имотот.

„Таа е последната“, рече другиот.

Со еден гест ме викна до себе. Неговата рака ја побара мојата. Се повлеков; се исплашив дека ќе се помешаат.

Ми рече:

„Стоиците учат дека не треба да се жалиме од животот; вратата од затворот е отворена. Секогаш сум го разбирал тоа така, но мрзливоста и страшливос-

та ме задржуваа. Пред околу дванаесет дена држев конференција во Ла Плата за VI книга од *Енеида*. Одеднаш, кога кажував еден хексаметар, дознав кој бил мојот пат. Ја донесов оваа одлука. Од тој момент се чувствувам неранлив. Мојата судбина ќе биде твоја, ќе го откриеш ненадејното откритие, среде латинскиот јазик и Вергилиј и веќе целосно ќе го забораиш овој чуден, пророчки дијалог, којшто се одвива во две времиња и на две места. Кога повторно ќе го сониш, ќе бидеш тој што сум јас и ти ќе бидеш мојот сон“.

„Нема да го заборавам и ќе го напишам утре“.

„Ќе остане длабоко во твоето сеќавање, под плимата на соништата. Кога ќе го напишеш, ќе мислиш дека пишуваш фантастичен расказ. Нема да биде утре, ти требаат уште многу години“.

Престана да зборува, сфатив дека умре. На некој начин јас умирав со него; се наведнав натажен врз перницата и веќе немаше никого.

Избегав од собата. Надвор го немаше внатрешниот двор, ниту скалите од

мермер, ниту големата тивка куќа, ниту еукалиптусите, ниту статуите, ниту малиот плоштад, ниту фонтаните, ниту портата од оградата на имотот во селото Адрогe.

Надвор ме чекаа други соништа.